

СЕВДА

На Николай Хайтов

От село съм и не го крия. Ако има нещо, дето искам да скрия, то е кривата ми нога, ала такова нещо скрива ли се?

Като малък много съм боледувал. Гладни години били, следвоенни, и от недояждане ли, от що ли, хванал ме рахит, а сетне и паралич и така останах слаботелесен, че отгоре на това и накуцвам с единия крак.

Дали защото не можех да играя с момчетата (а и те много-много не ме искаха), но училището ми вървеше. По-късно учителят склони нашите да ме пратят да уча в търговското за счетоводител – да ми е седнала работата, че с този крак какво друго можех да работя?

В училище гражданчетата ми се присмиваха, дето до края все изпусках по някоя нашенска дума, ала мен и от това не ме беше срам. От хубавата дума човек не бива да се срамува, ако и да е селска! Как да не я кажеш, като градска, дето да я замени, няма? А пък тя, като звънне сякаш е звънче и прилегне като камък в дувар!

От друго ме беше срам мене, но горд бях, на себе си дори не го признавах. Когато поотраснахме и стигнахме в последните класове, момчетата и момичетата взеха да се задирят, а аз хем кураж нямам, хем никоя не ме поглежда. Коя ще ме погледне мене, такъв слабичък, че и куц отгоре на това!

Завърших търговското училище с отличие – медал даже ми дадоха. И понеже не ме взеха войник, започнах работата в околийското управление на градчето, към което се водеше и нашето село.

В една голяма канцелария бяхме трима – аз и още две жени, чиновнички на майчина възраст. Добри жени се случиха, приеха ме като свое дете, помогнаха ми да поема работата. И нали бях със счетоводителско образование, а и работата си гледах съвестно, скоро ме направиха началник. На тия същите две жени началник станах. От това не взех да се надигам, но и те ме уважаваха и работата вървеше...

Така изминаха година ли, две ли?... От работата се качвах на моторетката, та в село... Има-няма десетина километра. А там, да речеш, че в кръчмата ще ида – не. Я с книга някоя ще се захвана, я край реката риба ще половя...

Мама взе де се притеснява, че вече наближавах двайсет и пет, а все сам ходя, и почна за женитба да ми подхвърля. “Аз – казвам й, - мале, ерген ще си остана. Мене – викам – жените не ме интересуват. Ще трябва да свикнеш с това положение и за женитба да не ми хортуваш...” Нищо не отвърща, горката, само заситня към сайванта, подвила крайчеца на забрадката си към очите. Милата ми майчица! Сигурно повече от мене се измъчва, дето съм такъв недъгав, та не смея жена да си потърся...

Един ден влиза в канцеларията председателят и води със себе си едно моме.

“Туй е – вика – новата ни касиерка. Имайте я като своя, помагайте й, докато свикне!”

Това рече и я остави. А тя, ще помислите, че се засрами или наведе глава? Не, като се усмихна, че като заприказва!... Здравейте, рече, Севда се казвам. Двете ми подчинени я гледаха като прехласнати. А аз? Какво да река? Щом я видях и нещо ме

пресече под лъжичката. Бре, че момиче! Да речеш, че е много хубаво – не е! Ама е кипро, а туй от хубост е по-хубаво! В града на това “чар” му казват, ама къде по-хубава е нашата си думичка! Като се засмее, като заприказва, сякаш птичка чурулика, а в същото време и работата си гледа.

Оживя нашата канцелария! Като че тясна стана! Гледам, и жените се посъживиха, сякаш се подмладиха и работата им заспори...

А на мене не ми се връща в къщи. Сутрин пръв на работа идвам, последен си отивам, и когато Севда е в стаята, сякаш само тогава живея... Таквоз чудо не ми се беше случвало! Изглежда, влюбил се бях! Но смея ли да кажа? Мъж като мене за нея ли е?

Така вървя месец-два. Аз се правех на строг пред нея – зер, началник съм й, пък и не биваше да се досети, че ми е легнала на сърцето. Тя не се сърдеше, напротив, все се усмихва и чурулика: “Другарю началник, това, другарю началник, онова...”

Ама че беля! Защо ли ни го докараха това моме тука, че ми разбуди съня, и колкото си бях кльошав, още повече залинях... А като си помислех, че можеше и да я няма, страшно ми ставаше! Светът опустяваше! За какво ли тогава човек да живее?

Научиха за новата касиерка ергенчетата и взеха да се навъртат насам. Преди в нашата канцелария с топ не можеш ги докара, а сега по всяко време вся някой ще дойде. Уж по работа идват, а очите им – все в Севда! А тя, как ги отправаше, така и не разбрах. Нито им казваше нещо напреки, нито нищо, ала всеки разбираше, че не е момиче за него и си подвиваше опашката. Разбираха, че макар и весела и сладкодумна, не е лесна и мераците им секваха. Аз от туй още повече взех да я харесвам, но как да й кажа! Другите момчета като не иска, че мен ли?...

По едно време дочух, че тръгнала с учителя по физкултура. Като научих това, сякаш с нож ме намушиха! Гледай ти, какви мъже харесвала! Левент беше даскалът, знаех го – една ли, две ли моми по него вехнеха... Къде можех аз с него да се мера!

Гледах скришом Севда (нейното бюро беше срещу моето) и си мислех: “Севде, лястовичке, вярно ли е, или не е вярно? Не си ли чула, Севде, че той едно момиче дълго не задържа?”

Изглежда, вярно беше, защото тя, като свърши със сметките, като подпре брадичка с юмруче и като се загледа напред, ще речеш, че в мене гледа, ала не ме вижда... Гледа, гледа, па току се усмихне на нещо свое си... спомня си нещо хубаво сигурно... А на мене сърцето ми се къса, като си помисля, какво ще да е туй хубавото... Хем ми беше тежко, а като я гледах колко е щастлива, радвах й се... То е ясно, че мене няма да ме вземе, ами поне да си намери хубаво и добро момче... Колкото до хубост, хубав бе, негодникът, но нали го знаех, че е несериозен! Ама как да й го кажа? Ще си рече, че ревнувам, а мене най-много от това ме беше страх – да не разбере, че я харесвам.

Така минаха няколко месеца и аз взех да си прихващам – какво пък, не бе тя за моята уста лъжица... Хем си го казвам, хем чувствам, че сърцето ми не го възприема. Все гледам към Севда и ме е страх, че нещо лошо ще се случи.

Види се, не са били напразни страховете ми, защото гледам я една сутрин – помръкнала... Уж се смее и е весела, но нито смехът й е като предишния, нито приказката...

“Какво ти е, колежке? – питам я уж служебно, а ми иде да я прегърна, да я помилвам по косата... – Болничка ли си, що ли?”

А тя, като ме погледна жално-жално, че като се захлупи на бюрото, че като захълца, като заплака, не можем да я спрем! Бре, беля си хванах! Що ми трябваше да питам?

Даскалчето (то беше софиянче) щяло да се връща в столицата, а за Севда и дума не отваряло, пък уж си били говорили, че ще се женят, обясниха ми на ухо колегките.

Банална история. Такива вече и по филмите не ги дават. Банална, ама истинска! Ей го, хълца момичето, дъх не може да си поеме...

Гледам по едно време, една от колегките излиза и аз я наблюдавам през гишето. Говори по телефона на секретарката. Говори някому и се кара. С даскала сигурно приказва, ама защо ли? Каква файда от такава любов?

Мина - не мина половин час, гледам, върви даскалът забързан по улицата, ядосан ми се видя, а си мисля: "Ами ако е решил със себе си да я води?"

Сложно нещо е това, човекът! От една страна ми се ще да се оправи работата, а от друга – иска ми се Севда да си остане тука, ако не за друго, то поне да си я гледам.

Влиза той в канцеларията, нервиран до немай-къде и още от вратата започва:

"Ти ма – вика, - да ме излагаш така пред колегите! Да караш колегките си по телефона да ми се молят!..."

Севда седи втрещена – тя нищо не подозира...

"Аз – става колегката, – се обадох по телефона. Никой не ме е карал..."

"На мене тия не ги разправяйте!" – пени се оня и продължава да сипе какви ли не думи, от обидни, по-обидни...

Севда го гледа безмълвна и дума не може да каже – толкова беше стъписана...

Аз съм кротък по природа. Сигурно недъгът ме е направил такъв, ала тогава не издържах. Усетих как гневът ми се надигна и спря в гърлото. Не помня какво съм грабнал, но се осъзнах опрял гърди в неговите. Ако ще се мре, сега ще е, рекох си и усещам, че хич не ме е страх.

"Слушай бе, келеш с келеша! – викам и ченето ми трепери от яд. – На кого говориш тия думи бе, тъпанар! Ти това момиче не го заслужаваш – на малкия й пръст не мож се намаза!... Какво си мислиш, че като си спортист и софиянец всичко ти е позволено ли бе, говедо шопско!"

Онзи ме гледа слисан, но се осефери:

"Ти си гледай работата – казва, - какво се месиш? Или и ти любовник се пишеш?"

Това, последното, не биваше да го казва. Това, последното, накара в мене да кипне дядо Кольовата кръв, а той е бил хайдутин. Че като го хванах онзи за яката, че като ревнах, та чак сам се уплаших:

"Марш навън! – викам и намирам връз него. – Навън, че те убих! И да не си се мярнал повече в града, инак жив те изкормвам, ясно ли е?"

Изглежда страшно съм изглеждал, защото онзи пребледня, взе да отстъпва:

"Луди! Всички тука сте луди! – промълви и затрополи надолу по стълбите.

Стоях наред стаята с онуй нещо в ръката, а като погледнах – то било лопатката на печката. Краката ми трепереха. Никой не смееше да продума – толкоз бяха изумени.

По едно време погледнах към Севда. Тя, щом срещна погледа ми, сякаш се събуди. Скокна към мене, ала вместо да ми благодари, занарежда:

"Тебе кой те е молил? Знаеш ли какво направи? Животът ми опропасти!"

Вика и удря с юмручета по гърдите ми. А аз след всеки удар се люшкам като пиян. Удряй, викам си, удряй! Заслужил съм си го! И не смея в очите да я погледна... По едно време си грабна палтото и хукна навън.

Повече не я видяхме. Казват, че заминала след него в София, а там какво се е случило, не знам. Не искам и да знам!

Останахме пак тримата. Колчем вдигнех глава, пред очите ми беше празното й бюро и нещо изплакваше в мене: “Севде, Севде, лястовичке!...Защо се остави да те превърнат в кокошка? В най-обикновена кокошка, дето се шура по дворовете!”

Тъй си казвам, а сърцето ми не го приема, сякаш е отделно от мене и свой си живот живее!...

27.12.1983 г. Бургас.